

KORONAPANDEMIA JA IKÄÄNTYNEET

- kooste hankkeista, tutkimuksista,
raporteista ja valvonnasta

KORONAPANDEMIA JA IKÄÄNTYNEET

Kooste hankkeista, tutkimuksista, raporteista ja valvonnasta

Teksti: Jasmin Airinen

Editointi: Sanna Ahola ja Susan Villa

Taitto: Joonas Tupala

Ihmisoikeuskeskuksen julkaisu 6/2021

ISBN 978-952-7117-49-1

ISSN 2670-1944

<https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/julkaisut/>

© Ihmisoikeuskeskus

2021 Helsinki

1 Johdanto	4
2 Järjestöt ja yhdistykset	6
3 Korkeakoulut ja tutkimuskeskukset	13
4 Poimintoja muiden tahojen toiminnasta	24
5 Valvontaviranomaiset	27

1 Johdanto

COVID-19 julistettiin maailmanlaajuisesti pandemiaksi maaliskuussa 2020, jolloin myös Suomessa koronavirustartuntojen määrä lähti nopeaan kasvuun. Valtioneuvosto ohjeisti yli 70-vuotiaita henkilöitä pysyttelemään karanteenia vastaavissa olosuhteissa. Ikääntyneiden asumisyksiköihin asetettiin vierailukielloja ja muita rajoituksia. Erilaisten rajoitustoimien ja suositusten tarkoituksena oli suojella erityisesti haavoittuvia väestöryhmiä, kuten ikääntyneitä, jotka ovat riskissä sairastua koronaviruksen vakavaan tautimuotoon. Valtioneuvoston yli 70-vuotiaille antamat erilliset suositukset poistettiin kesäkuussa 2020.

Valvontaviranomaiset ovat pandemian aikana puuttuneet sellaisiin rajoitustoimiin, jotka eivät perustu lakiin. Koronapandemia ja siihen liittyvät rajoitustoimet ovat kuitenkin vaikuttaneet kielteisesti erityisesti ikääntyneisiin - heidän palveluihinsa, oikeuksiinsa, terveyteensä ja hyvinvointiinsa.

Suomessa on tehty useita koronapandemiaan ja ikääntyneisiin ihmisiin liittyviä selvityksiä, hankkeita ja tutkimuksia. Niiden tarkoituksena on kartoittaa ja arvioida ikääntyneisiin ja vanhuspalveluihin kohdistuneita vaikutuksia ja vähentää koronapandemian kielteisiä vaikutuksia sekä edistää ikääntyneiden terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta. Tähän koosteeseen Ihmisoikeuskeskus on kerännyt linkkejä ja tiiviitä kuvauksia näistä selvityksistä, hankkeista ja tutkimuksista.

Kaikista hankkeista ja tutkimuksista ei ole vielä julkaisuja, sillä osa niistä on kesken tai vasta suunnitteluvaiheessa. Niistä on saatu tietoa suoraan tutkijoilta. Kooste sisältää tietoa myös valvontaviranomaisten tiedotteista, valvonta- ja kanteluasioista ja ratkaisuista, jotka koskettavat ikääntyneitä korona-aikana. Koosteen tarkoituksena on koota koronaan ja ikääntyneisiin liittyvää tietoa niin, että sitä on helpompi jatkossa hyödyntää. Kooste ei kuitenkaan ole tyhjentävä, ja lisää tutkimuksia ja selvityksiä valmistuu jatkuvasti.

Ihmisoikeuskeskus¹ ja sen Ihmisoikeusvaltuuskunta² ovat myös muussa työssään huomioineet koronapandemian vaikutukset muun muassa ikääntyneiden henkilöiden oikeuksiin keräämällä tietoa ja antamalla suosituksia perus- ja ihmisoikeuksien huomioimiseksi pandemian aikana ja sen jälkihoidossa. Lisäksi Ihmisoikeuskeskus teki keväällä 2021 selvityksen kuntien vanhusneuvostojen toiminnasta, ja selvityksen yhtenä osana oli tarkastella koronapandemian vaikutuksia neuvostoihin.³

1 Ihmisoikeuskeskuksen koronapandemiaan ja perus- ja ihmisoikeuksiin keskittyvä sivusto: <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/covid-19/>

2 Ihmisoikeuskeskuksen Ihmisoikeusvaltuuskunnan suositukset hallitukselle koronapandemian hoidossa: https://1586428.168.directo.fi/@Bin/a35992782eb792dc8fbc-ca997171334b/1622282111/application/pdf/10111856/Koronapandemian%20vaikutukset_ihmisoikeusvaltuuskunnan%20suosituksia.pdf

3 Selvitys vanhusneuvostoista julkaistaan elokuussa 2021 Ihmisoikeuskeskuksen verkkosivuilla www.ihmisoikeuskeskus.fi.

Ihmisoikeuskeskus seuraa ja edistää ikääntyneiden oikeuksia

Ihmisoikeuskeskus on itsenäinen ja riippumaton asiantuntijavirasto, jonka tehtävänä on seurata ja edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa.⁴ Yhdessä Ihmisoikeuskeskus, sen Ihmisoikeusvaltuuskunta ja eduskunnan oikeusasiamies muodostavat Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution.⁵ Ihmisoikeuskeskuksen lakisääteisiin tehtäviin kuuluu muun muassa edistää perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvää tiedotusta, koulutusta, kasvatusta ja tutkimusta, laatia selvityksiä oikeuksien toteutumisesta, tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja sekä osallistua perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja turvaamiseen liittyvään eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Ikääntyneiden oikeuksien edistäminen on yksi Ihmisoikeuskeskuksen toiminnan temaattisista painopistealueista.⁶ Ihmisoikeusvaltuuskuntaan perustettiin

vuonna 2020 ikääntyneiden oikeuksien jaosto, joka koostuu tutkijoista, järjestöjen edustajista ja muista alan asiantuntijoista. Jaosto toimii Ihmisoikeuskeskuksen työn tukena.

Ihmisoikeuskeskuksen tavoitteena on vahvistaa oikeudellista näkökulmaa ikääntyneisiin liittyvässä toiminnassa, päätöksenteossa ja lainsäädännössä sekä laajemmin asenteissa. Edistämistyön taustalla on ajatus siitä, että ikääntynyt ihminen on nähtävä omien oikeuksiensa haltijana, eikä vain erilaisten toimintojen ja hoivan kohteena. Kansallisen toiminnan ohella Ihmisoikeuskeskus on mukana ikääntyneiden oikeuksia käsittelevissä kansainvälisissä verkostoissa ja osallistuu esimerkiksi YK:ssa käytävään keskusteluun aiheesta.⁷ Lisäksi keskus julkaisee ikääntyneiden oikeuksiin keskittyviä selvityksiä ja temaattisia katsauksia.

4 Lisätietoa Ihmisoikeuskeskuksesta ja sen tehtävistä: www.ihmisoikeuskeskus.fi/tietoa-meista/

5 Lisätietoa kansallisesta ihmisoikeusinstituutiosta: www.ihmisoikeuskeskus.fi/tietoa-meista/kansallinen-ihmisoikeusinstituut/

6 Ihmisoikeuskeskuksen toiminnasta ikääntyneiden oikeuksien edistämiseksi: www.ihmisoikeuskeskus.fi/vanhusten-oikeudet/

7 Ks. YK:n Open-ended Working Group on Ageing: un.org/Open-ended-Working-Group-on-Ageing

2 Järjestöt ja yhdistykset

SOSTE ry

Sosiaalibarometri 2021

Vuoden 2021 sosiaalibarometrissä sosiaalityöntekijät, sosiaali- ja terveysjohtajat ja Kelan esihenkilöt arvioivat koronapandemian vaikutuksia 70 vuotta täyttäneiden hyvinvointiin, arkeen ja talouteen sekä ikääntyneille tarjotun tuen ja palvelujen riittävyyteen ja vanhuspalveluiden järjestämiseen syys-joulukuussa 2020. Sosiaalibarometrissa kuvaillaan esimerkiksi ikääntyneiden kokemia haasteita, kuten yksinäisyyttä, koronaan sairastumisen pelkoa, ongelmia arjen asiointissa ja omaishoitajien kuormittuneisuutta. Lisäksi tarkastellaan vanhuspalvelujen tarjontaa verrattuna normaalitilanteeseen ennen koronaa. Tarkasteltavana ovat muun muassa etäkuntoutus ja -kotihoito, etsivä vanhustyö, ikääntyneiden avun- ja palveluntarvetta koskevien huoli-ilmoitusten määrä, palvelutarpeen arviointien tekeminen ja ikääntyneiden lyhytaikashoidon järjestäminen. Sosiaalibarometri on toteutettu yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kanssa.

Lisätietoa:

[Sosiaalibarometri 2021: Koronakriisi ja palvelujärjestelmän joustavuus](#)

Sosiaalibarometri 2020

Vuoden 2020 sosiaalibarometrissä tarkastellaan sosiaali- ja terveysjohtajien ja sosiaalityöntekijöiden arvioimana ikääntyneiden (70 vuotta täyttäneiden) suurimpia haasteita koronapandemian aikana. Barometrissa kuvaillaan, millaisia avun ja tuen tarpeita ikääntyneillä esiintyi, miten korona vaikutti toimeentulotuen ikääntyneisiin asiakkaisiin, miten ikääntyneiden palvelutarpeisiin kyettiin vastaamaan, millaisia muutoksia vanhuspalveluissa ja niiden järjestämisessä tapahtui sekä miten korona vaikutti omaishoitajien tilanteeseen.

Lisätietoa:

[Sosiaalibarometri 2020](#)

VALLI ry

Puhelinsoitoilla etsivää vanhustyötä -selvitys

Vanhus - ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry:ssä toimiva Etsivän vanhustyön verkostokeskus selvitti keväällä 2020 koronaepidemian aikana tehtyä vanhustyötä ja etenkin yhteydenpitoa iäkkäisiin asukkaisiin eri kunnissa. Koronan vuoksi etsivän vanhustyön toimijoiden työtapoja muutettiin perinteisistä kasvokkaisista tapaamisista puhelimen välityksellä toteutettuihin kohtaamisiin. Yli puolessa Suomen kunnissa ja kaupungeissa soitettiin kevään 2020 aikana puheluja kotona asuville ikääntyneille. Puhelulla tavoitettiin noin 150 000 kotona asuvaa yli 70-vuotiasta. Soittokierrosten tarkoituksena oli kysellä ikääntyneiden kuulumisia, lievittää heidän yksinäisyyttään sekä löytää ja auttaa avun tarpeessa olevia ikääntyneitä. Selvityksessä kerrotaan muun muassa siitä, miten soittokierrokset toteutettiin ja miten ne otettiin vastaan. Selvitystä voidaan hyödyntää etsivän vanhustyön kehittämistyössä.

Lisätietoa:

[Puhelinsoitoilla etsivää vanhustyötä](#)

Vanhustyön keskusliitto

Ystäväpiiri- ja Omahoitovalmennus-toiminnot

Ystäväpiiri- ja Omahoitovalmennus-toiminnoissa on kehitetty verkkoalustan kautta tapahtuvaa ryhmätoimintaa iäkkäille ihmisille. Toimintojen tavoitteena on edistää iäkkäiden ihmisten osallisuutta, arvokasta elämää ja elämäntilanteen kannalta tarpeellista tukea myös koronapandemian aikana.

Ystäväpiiri-toiminnassa on toteutettu ryhmänohjaajakoulutuksia verkkoympäristössä. Yksinäisyyttä kokevien iäkkäiden ihmisten ryhmätoiminta on mahdollistettu turvallisesti verkkoympäristössä. Omahoitovalmennus-toiminnassa on toteutettu ryhmänohjaajakoulutuksia hybridimallilla. Varhaisessa vaiheessa olevaa muistisairautta sairastaville iäkkäille ihmisille ja heidän puolisoilleen, eli iäkkäille pariskunnille, toteutettavat Omahoitovalmennus-ryhmät on onnistuneesti siirretty verkkoalustalle.

Lisätietoa:

[Ystäväpiiri-verkkosivut](#)

[Kohti hyvinvoivaa vanhuutta](#)

[Omahoitovalmennus-verkkosivut](#)

Vahvikelinja ikääntyneille

Vanhustyön keskusliitto ylläpitää kesäkuussa 2020 käynnistettyä vahvikelinjaa, joka on vapaaehtoisten avulla toteutettava ikääntyneille suunnattu valtakunnallinen puhelinpalvelu. Sen tavoitteena on ikääntyneiden vireyden ja voimavarojen ylläpitäminen tarjoamalla soittajien omien toiveiden ja tarpeiden mukaan esimerkiksi erilaisia visailuja ja tehtäviä, puhelinjumpaa sekä vapaata keskustelua. Vahvikelinjassa hyödynnetään avointa ja maksutonta Vahvike.fi-aineistopankkia, joka sisältää monenlaisia toimintaideoita ja hankkeiden tuloksia, kuten muisteluaineistoja, kognitiivisia harjoitusmateriaaleja, kuvapankin, vuorovaikutusta stimuloivia korttisarjoja, tulostettavia ohjeita ja kirjallisuutta eri aiheista. Vahviketta käytetään iäkkäiden ihmisten ryhmä- ja viriketoiminnan tukemiseen esimerkiksi hoivakodeissa, palvelutaloissa, erilaisissa ryhmissä ja yksityiskodeissa.

Lisätietoa:

[Vahvikelinjan verkkosivut](#)

[Vahvike-aineistopankki](#)

Senioritoiminta

Vanhustyön keskusliiton Senioritoiminnan säännöllinen ryhmä- ja virikistystoiminta korvattiin korona-akana noin kerran kuukaudessa lähetettävillä virikkeellisillä kirjeillä. Niiden sisällöissä hyödynnettiin iäkkäiltä tulleita palautteita ja toiveita. Ryhmäläisille ja virikistystoimintaan osallistuville on myös soitettu. Kuulumisten lisäksi puheluissa on muun muassa käyty läpi erilaisia ohjeistuksia muun muassa siitä, miten varata rokoteaika. Keväällä oli runsaasti kauppa-apuun liittyvää ohjeistusta. Ryhmätoimintaa on myös korvattu verkkoryhmätoiminnalla. Käytössä on ollut helppokäyttöinen alusta, joka ei vaatinut erillistä ohjelman lataamista tai monimutkaista kirjautumista. Senioritoiminta on järjestänyt yhteensä viisi verkkoryhmää, joihin osallistuu ikäihmisiä, joilla on nettiyhteys ja tietokone tai tabletti käytössään

SeniorSurf-toiminta

Seniorsurf rohkaisee ikäihmisiä tietokoneiden ja netin käyttöön tarjoamalla opetusmateriaaleja sekä kannustaa organisaatioita ikäihmisten digi-opetuksen toteuttamiseen eri puolilla Suomea. Tarkoituksena on parantaa ikäihmisten asemaa digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Erityisesti koronapandemia on osoittanut ikäihmisten digitaalisten tärkeyden. Koronapandemian aikana SeniorSurf-toiminnalla on tehty ikäihmisten asioinnin, yhteydenpidon ja sosiaalisen hyvinvoinnin eteen muun muassa seuraavaa: koottu tietoa etädigiopastuksista SeniorSurf-opastuskartalle, tuotettu materiaalia etädigiopastuksen tueksi ja etätilaisuuksiin liittyen sekä koottu heti poikkeustilanteen alkuvaiheessa ikäihmisille vinkkejä ja etätekemistä korona-aikaan. Vanhustyön keskusliiton kaikessa viestinnässä ikäihmisiä on rohkaistu osallistumaan etätahtumiin sekä kääntymään etädigiopastuksen puoleen pulmatilanteissa. Läheisiä on muistutettu siitä, että he voivat pitää yhteyttä iäkkäisiin omaisiinsa, vaikka eivät pääsekään fyysisesti paikalle. Ikäihmisten parissa työskenteleviä on neuvottu ja kehoitettu hyödyntämään digivälineitä ryhmätoiminnassa.

Lisätietoa:

[Seniorsurf-verkkosivut](#)

[Seniorsurf: Digivinkkejä iloksesi](#)

Muistiliitto ry

Muistiliiton kysely jäsenyhdistyksille koronapandemian vaikutuksista

Muistiliitto teki toukokuussa 2020 jäsenyhdistyksilleen kyselyn, jossa selvitettiin koronapandemian vaikutuksia muistisairaiden ihmisten ja heidän läheistensä elämään sekä pandemian vaikutuksia yhdistysten toimintaan. Kysely lähetettiin jäsenyhdistysten puheenjohtajille, ja kyselyyn vastasi 81 prosenttia jäsenyhdistyksistä.

Vastaajien mukaan koronapandemia kuormitti erityisesti omaishoitajia, kun muistipalvelut, kuten päivätoiminta, muistikoordinaattorin kotikäynnit ja vuorohoitajaksot, keskeytyivät koronapandemian takia. Yhdistyksissä oltiin huolissaan myös muistisairaiden ihmisten toimintakyvyn heikkenemisestä, kun monilla fyysinen aktiivisuus ja mahdollisuudet sosiaaliin kontakteihin vähenivät pandemian takia. Erityisen huolissaan yhdistykset olivat yksin asuvien muistisairaiden kotona pärjäämisestä.

Yhdistysten tarjoamat digitaaliset palvelut sekä puhelut ja kirjeet toivat apua muistisairaiden ja heidän läheistensä arkeen. Kaikilla ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia tai riittävästi osaamista digitaalisten palvelujen hyödyntämiseen. Muistiliiton mukaan jatkossa on tärkeää sekä vahvistaa muistisairaiden ja heidän läheistensä digiosaamista että kehittää entistä käyttäjälähtöisempiä palveluja.

Koronapandemia toi muutoksia myös Muistiliiton jäsenyhdistysten toimintaan, kuten palvelutuotantoon, yhteydenpitoon asiakkaiden kanssa, yhdistysten kokouskäytäntöihin ja jäsentapahtumiin sekä talouteen.

Muistiliiton koronakysely sairastuneille ja heidän läheisilleen

Muistiliitolla oli keväällä 2021 yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston kanssa tekeillä kysely, mikä kohdistettiin suoraan sairastuneille ja heidän läheisilleen. Kyselyssä selvitettiin koronapandemian vaikutuksia muistisairaiden ja heidän läheistensä elämään heidän itsensä kokemana. Kyselyn tarkempi sisältö ja toteutustapa tarkentuvat myöhemmin. Kyselyä tekevät professori Kaijus Ervasti ja dosentti Anna Mäki-Petäjä-Leinonen. Kyselyn tiedonkeruu päättyi toukokuussa 2021.

Muistibarometri 2020

Tuoreimman muistibarometrin tiedonkeruu osui koronapandemian alkuvaiheeseen Suomessa eli keväeseen 2020. Tiedonkeruuseen lisättiin joitakin erillisiä kysymyksiä koronaan liittyen. Muistibarometrin raportissa käsitellään erillisessä luvussa esimerkiksi muistisairaiden ihmisten hyvinvointia turvaavia toimia koronapandemian aikana sekä sitä, millaisia uusia toimintatapoja voitaisiin tulevaisuudessa toteuttaa.

Lisätietoa:

[Muistibarometri 2020](#)

Ikäinstituutti

Virtuaalisesti voimaa vanhuuteen -hanke

Ikäinstituutin Virtuaalisesti voimaa vanhuuteen -hankkeessa kokeiltiin vuonna 2020, miten järjestöt voivat toteuttaa etäjumppaa. Tiivisti Tutkimuksesta -uutiskirjeessä (Tiitu) 1/2021 kerrotaan tarkemmin, miten järjestötoimijat piiri-, maakunta- ja paikallistasolla kokivat etäjumppakokeilun vuonna 2020 ja mitkä ovat järjestön vahvuudet etäjumpan järjestämisessä.

Lisätietoa:

[Virtuaalisesti voimaa vanhuuteen: Etäjumppa](#)

Elämänote-hankkeet

Elämänote on ikäihmisten osallisuutta ja elämänhallintaa edistävä ohjelma, johon kuuluu 20 hanketta sekä Ikäinstituutin ja Vanhus- ja lähimäispalvelun liitto VALLI ry:n yhteinen koordinaatiohanke. Elämänote-ohjelma jatkuu vuoden 2021 loppuun asti. Koronapandemian vuoksi hankkeissa sopeutettiin toimintaa nopeasti, jolloin hankkeiden toimintaa ja yhteydenpitoa iäkkäisiin voitiin edelleen jatkaa uusin tavoin, koronarajoitusten mukaisesti. Ikäinstituutin sivuilta löytyy kootusti 12 hankkeen korona-ajan kuulumiset, joissa hankkeiden työntekijät kertovat koronaepidemian vaikutuksista työhön iäkkäiden parissa.

Lisätietoa:

[Elämänote-hanke](#)

[Elämänote-hankkeiden korona-ajan kertomukset](#)

Eläkeläiset ry, Käpyrinne ry, Pääkaupunkiseudun omaishoitajat ry, Suomen muistiasiantuntijat ry, Palvelutaloyhdistys Koskenrinne ry

Miten meillä menee? Hyvinvointivaltion lupaus huolehtia kaikista iäkkäistä - myös vähemmistöistä? Poikkeustilanteen vaikutukset vieraskielisten ikääntyvien arkeen -raportti

Viiden ikääntyvien vieraskielisten parissa toimivan järjestön tekemässä kyselyssä ja sen pohjalta kootusta raportissa tarkastellaan poikkeustilanteen vaikutuksia vieraskielisten ikääntyvien arkeen. Raportissa käsitellään muun muassa koronaan liittyvän viranomaistiedon saavutettavuutta, arjen toiminnassa pärjäämistä ja henkistä jaksamista. Tavoitteena on edistää vieraskielisten ja ulkomaalaistaustaisten ikääntyvien asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa, lisätä viranomaisten tietoisuutta kulttuuri- ja kielivähemmistöistä sekä edistää ikääntyvien hyvinvointia ja osallisuutta vanhuspalveluissa. Kyselyjä tekivät venäjän-, viron-, arabian-, somalin-, kiinan-, farsin-, darin-, kurdin- ja vietnaminkieliset ohjaajat, jotka soittivat asiakkaille heidän omalla äidinkielellään. Työryhmässä olivat mukana Eläkeläiset ry:n monikulttuurinen toiminta, Käpyrinne ry:n JADE-toimintakeskus, Pääkaupunkiseudun omaishoitajat ry:n Omaisneuvo-toiminta, Suomen muistiasiantuntijat ry:n ETNIMU-toiminta ja Palvelutaloyhdistys Koskenrinne ry:n Kotona täälläkin -hanke.

Lisätietoa:

[Miten meillä menee - poikkeustilanteen vaikutukset vieraskielisten ikääntyvien arkeen](#)

[Miten meillä menee -raportti](#)

Ilopite ja Pääkaupunkiseudun omaishoitajat ry

Elämyspilotti

Koronapandemia on vaikeuttanut ikääntyneiden omaishoitoperheiden tilannetta sekä omaishoitajien mahdollisuuksia osallistua harrastuksiin ja ryhmätoimintaan kodin ulkopuolella. Ilopiteen digitaalisella elämyspalvelulla voidaan tukea omaishoitoperheiden toimintakykyä ja hyvinvointia. Ilopiteen ikääntyneille omaishoitoperheille kohdistettu elämyspilotti toteutetaan yhteistyössä Pääkaupunkiseudun omaishoitajat ry:n (Polli) kanssa. Kahdeksan kuukautta kestävä pilotti alkoi keväällä 2021, kun mukaan oli saatu 20 omaishoitoperhettä Pollin alueelta. Pilotissa saatavia kokemuksia ja tuloksia voidaan jatkossa hyödyntää myös muissa omaishoitoyhdistyksissä ja Omaishoitajaliitossa.

Lisätietoa:

[Elämyspilotti-verkkosivut](#)
[Ilopite-verkkosivut](#)

HelsinkiMissio

HelsinkiMissio tarjoaa muun muassa keikka-apua pääkaupunkiseudulla asuville yli 60-vuotiaille koulutettujen vapaaehtoisten avulla. Ensisijaisesti tarjotaan kauppa- ja apteekkiapua sekä saattoapua koronarokotuksiin tai muihin välttämättömiin terveyspalveluihin. Vapaaehtoista voi pyytää myös ulkoiluseuraksi tai puhelinkaveriksi. Digiapua on mahdollisuus saada etäyhteyksin. Myös Senioripysäkki tarjoaa keskusteluapua puhelimitse ja etäyhteyden välityksellä järjestettäviä keskusteluryhmiä, joita on ennen korona-aikaa voinut järjestää kasvotusten.

Lisätietoa:

[HelsinkiMissio: Senioreille](#)

ENTER ry

Digiopastusta seniorilta seniorille myös korona-aikana

ENTER ry on vuonna 1997 perustettu tieto- ja viestintäteknikasta kiinnostuneiden ikäihmisten yhdistys. Toiminnan tarkoituksena on auttaa ikääntyneitä ihmisiä tietotekniikan käytössä ja lisätä heidän digitaalista osallisuuttaan muun muassa henkilökohtaisen opastamisen kautta. Ikäihmisten tietotekniikkayhdistys ENTER ry tarjoaa Uudellamaalla ikäihmisille korona-aikana maksutonta vertaisopastusta tietoteknisten laitteiden ja sähköisten palveluiden käytössä.

Lisätietoa:

[Enterin verkkosivut](#)

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK)

Kysely naapuriavusta

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön (SPEK) mukaan koronapandemia loi aikaisempaa suuremman tarpeen naapuriavun selkeämmälle kanavalle, koordinaatiolle ja ohjeistukselle. SPEK toteutti maaliskuussa 2020 kyselyn naapuriavusta sitä antaville tai sen tarjoamista harkitseville organisaatioille. Kyselyn avulla selvitettiin muun muassa organisaatioiden näkemyksiä siitä, millaista tietoa ihmisille tulisi antaa naapuriavusta ja mihin naapuriapua tarvitsevat tulisi ohjata. Kyselyn tulosten pohjalta SPEK loi yhteistyössä Eläkeliiton kanssa ohjeet turvallisen naapuriavun tarjoamiselle korona-aikana, jota etenkin kotona asuvat avuntarpeessa olevat iäkkäät tarvitsevat.

Lisätietoa:

[SPEK: Uudet ohjeet turvallisemmasta naapuriavusta](#)
[SPEK: Näin annat naapuriapua turvallisemmin](#)

Väestöliitto

SHARE-ikäntymistutkimus

SHARE (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe) on kansainvälinen 28 maassa toteutettava ikääntymistutkimus, johon myös Suomi liittyi mukaan vuonna 2017. Hankkeessa tutkitaan yli 50-vuotiaita eurooppalaisia erilaisten haastatteluaineistojen avulla. Keväällä 2021 kerätään uusi haastatteluaineisto, jossa kartoitetaan 50 vuotta täyttäneiden elämäntilanteita ja koronapandemian asettamia haasteita. Kansallista tutkimushanketta johtaa Väestöliiton Väestöntutkimuslaitos ja haastattelut suorittaa Taloustutkimus.

Lisätietoa:

[Väestöliitto: Miten suomalaiset ikääntyneet voivat kansainvälisesti verrattuna Share Project -verkkosivut](#)

Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry

EKL ry on koronan aikana muuttanut toimintatapoja poikkeustilanteeseen sopiviksi siirtämällä esimerkiksi tapahtumia, toimintoja, kokouksia ja koulutuksia verkkototeutukseen. Koronan alkessa ja sen aikana jäsenyhdistyksiä informoitiin ja ohjeistettiin vallitsevasta tilanteesta ja hyvistä käytännöistä sekä vedottiin toiminnan jatkamisen kannalta vaikeasta tilanteesta huolimatta.

Helmikuussa 2021 EKL ry toteutti yhdistyksilleen kyselyn, jossa selvittiin, ottivatko ne liiton kehotukset huomioon. Kyselyssä tiedusteltiin, oliko yhdistyksillä toimintaa koronasta huolimatta, pidettiinkö jäseniin yhteyttä, millä tavoin ja missä määrin yhteyttä pidettiin, sekä kehittävätkö yhdistykset jotakin uudenlaista toimintaa fyysisten kokousten keskeydyttyä eli millaisia uusia toimintatapoja yhdistyksille muodostui. Yli 200 vastaajasta vain viisi prosenttia ilmoitti, ettei jäseniin pidetty yhteyttä. Loput yhdistyksis-

tä järjestivät erilaista toimintaa koronarajoitusten mukaisesti, ja 42 prosenttia ilmoitti kehittäneensä uudenlaista toimintaa koronan aikana.

Puhelimen merkitys korostui entisestään poikkeusaikana, ja puhelut olivatkin monelle yksinelävälle ikäihmiselle ainoa keino saada yhteys muihin ihmisiin. EKL ry:n uutiskirjeessä huhtikuussa 2020 pyydettiin yhdistyksiä miettimään, olisiko mahdollista koota aktiivijäsenistä tukihenkilöiden ryhmää, joka ottaisi puhelimella tai sähköpostitse yhteyttä jäseniin kysyäksään kuulumisia ja mahdollisia avuntarpeita.

Eläkeliitto

Juttuluuri-puhelinpalvelu

Eläkeliiton Juttuluurin tarkoituksena on tarjota ikäihmisille juttuseuraa ja myötäelävää kuunteluapua nimettömänä ja luottamuksellisesti poikkeavassa koronatilanteessa. Puhelinpäivystäjinä toimivat Eläkeliiton työntekijät.

Lisätietoa:

[Juttuluuri-puhelinpalvelun verkkosivut](#)

Eläkeliiton ja MTV Uutisten kysely koronajan kokemuksista

Eläkeliiton jäsenille suunnatussa sähköpostikyselyssä selvitettiin jäsenten kokemuksia koronajasta ja siihen liittyvistä rajoituksista. Vastaajia oli yhteensä 8 750 eri puolilta Suomea, ja vastaajista 92 prosenttia oli 61-80 -vuotiaita.

Lisätietoa:

[Eläkeliiton ja MTV Uutisten kysely: Näin korona-aika on koettu](#)

3 Korkeakoulut ja tutkimuskeskukset

UKK-instituutti

Ikäihmisten liikunta ja liikkuminen -väestötutkimus

Tutkimuksen päätavoitteena on mitata yli 70-vuotiaden suomalaisten liikkumis- ja suorituskykyä sekä liikkumista, paikallaanoloa ja unta. Tietoa kerätään myös osallistujien terveydestä, toimintakyvystä, hyvinvoinnista, elämänlaadusta, kaatumisista sekä liikkumista selittävästä ja ohjaavista tekijöistä. Tutkimuksen lisäosassa kartoitetaan iäkkäiden liikkumista koronaviruksen aiheuttamassa poikkeustilanteessa käyttäen menetelmänä liikemittaria. Lisäosa kohdentuu Tampereen 2019 otokseen ja se toteutetaan keväällä 2020 ja 2021. Tuloksia tutkimuksesta ei ole vielä julkaistu.

Lisätietoa:

[UKK-instituutin tutkimusohjelman verkkosivut](#)
[Ikäihmisten liikunta ja liikkuminen -hanke](#)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

VANKO-tutkimus

VANKO-tutkimuksessa (1.9.2020-30.6.2021) selvitetään ympärivuorokautisen hoidon ja kotihoidon toimintayksiköiden asiakkaiden kokemuksia hyvinvoinnista ja palveluista korona-aikana. Tutkimuksen tavoitteena on muun muassa arvioida valtakunnallisesti ja maakunnittain vanhuspalvelujen asiakkaiden hyvinvointia ja palvelujen saatavuutta, tarkastella korona-ajan kokemusten eroja kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoidon välillä sekä tarkastella mahdollisia eroja vanhuspalvelun toimintayksikköjen välillä eri taustatietojen suhteen (mm. yksiköiden koko, julkinen vai yksityinen palvelutuotanto). Tutkimuksesta tiiviisti 10/2021 -julkaisussa kuvataan tarkemmin tutkimuksen tuloksia vanhuspalvelujen asiakastyytyväisyyskyselystä.

Lisätietoa:

[Hyvinvointi korona-aikana - kysely vanhuspalvelujen asiakkaille - VANKO](#)
[Tuloksia vanhuspalvelujen asiakastyytyväisyyskyselystä](#)

FINGER-tutkimuksen koronapandemiaan liittyvä alatutkimus

FINGER-tutkimus pyrkii ehkäisemään muistitoimintojen heikentymistä ikääntyneillä. Tutkimuksessa on selvitetty, voiko monipuolinen elintapaohjelma auttaa heikentymisen ehkäisyssä. Pandemiaa koskevassa alatutkimuksessa tarkastellaan koronapandemian vaikutuksia suomalaisiin ikääntyneisiin, joilla esiintyy kognitiivista heikentymistä tai on heikentymistä jo entuudestaan. Erityisesti tarkastellaan osallistujien kokemuksia siitä, miten pandemia on muuttanut muistitoimintojen heikentymisen riskitekijöitä, kuten fyysistä aktiivisuutta, hoitoon pääsyä, sosiaalista aktiivisuutta ja mielen hyvinvointia. Tutkimuksen postikyselyyn vastasi kesällä 2020 eri puolilta Suomea yli 600 70–87-vuotiasta henkilöä, jotka ovat osallistuneet FINGER-tutkimukseen jo kymmenen vuoden ajan. Parhaillaan tutkitaan myös heidän aiempien elämäntapojen vaikutusta pandemiasta selviämiseen. Tutkimus on tehty yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston kanssa.

Lisätietoa:

[Koronaepidemialla on ollut ikääntyneiden arkeen sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia](#)

Lehtisalo J., Palmer K., Mangialasche F., Solomon A., Kivipelto M. & Ngandu T. (2021) Changes in Lifestyle, Behaviors, and Risk Factors for Cognitive Impairment in Older Persons During the First Wave of the Coronavirus Disease 2019 Pandemic in Finland: Results From the FINGER Study. *Frontiers in Psychiatry*, 12. [Changes in Lifestyle, Behaviors, and Risk Factors for Cognitive Impairment in Older Persons During the First Wave of the Coronavirus Disease 2019 Pandemic in Finland/Results From the FINGER Study](#)

FinTerveys 2017

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) FinTerveys 2017 -seurantatutkimuksessa selvitetään koronapandemian ja rajoitustoimien vaikutuksia kansanterveyteen vertaamalla aiempia tuloksia samoista henkilöistä ja väestöryhmistä. Tiedonkeruu toteutettiin 29.10.-21.1.2021. Tutkimukseen kutsuttiin yli 10 000 henkilöä, joista yli puolet osallistuivat. Tutkimuksen tavoitteena on luotettavan tiedon kerääminen Suomessa asuvien terveydestä ja hyvinvoinnista, toimintakyvystä, palvelujen käytöstä ja saannista, sekä selvittää, millaisia muutoksia niissä on tapahtunut koronaepidemian aikana ja sen jälkeen sekä miten erilaiset koronaan liittyvät rajoitukset ovat vaikuttaneet ihmisten arkeen. Tutkimustiedot voivat auttaa kehittämään esimerkiksi toimenpiteitä ja suosituksia koronaepidemian ja muiden vastaavien epidemioiden aiheuttamien haittojen vähentämiseksi. Tuloksia julkaistaan Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivuille kevään 2021 aikana.

Lisätietoa:

[Finterveys 2017 -seurantatutkimus selvittää koronaepidemian vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin](#)

[Finterveys 2017 -seurantatutkimus](#)

[Finterveys 2017 -seurantatutkimuksen menetelmäkuvaus](#)

FinSote-kysely

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laajaan FinSote-kyselytutkimukseen lisättiin syksyllä 2020 osio, jossa selvitettiin koronaepidemian vaikutuksia arkielämään ja palveluiden käyttöön. Kyselyyn vastaajat ovat 20 vuotta täyttäneitä Suomessa vakituisesti asuvia henkilöitä. Tulosten perusteella koronaepidemian negatiiviset vaikutukset ikääntyneiden hyvinvointiin korostui eniten yli 80-vuotiailla. Koronaepidemian kielteisiä vaikutuksia olivat muun muassa yksinäisyyden ja univaikeuksien lisääntyminen, päivittäisen liikkumisen vähentyminen ja huolet koronatartunnan saamisesta.

Lisätietoa:

[Koronan vaikutukset vaihtelevat selvästi alueittain](#)

[Korona 2020 -sivusto](#)

[Koronan vaikutukset syksy 2020](#)

COVID-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen. Asiantuntija-arvio, kevät 2021. Raportti 3/2021.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kevään 2021 asiantuntija-arviossa tarkastellaan koronapandemian vaikutuksia esimerkiksi eri väestöryhmiin ja heidän palveluihinsa. Ikääntyneitä käsitellään erityisesti luvussa 4.1, jossa kuvaillaan koronapandemian ja rajoitustoimien vaikutuksia muun muassa yksinäisyyteen, toimintakykyyn, taloudelliseen tilanteeseen, mielen terveyteen ja sosiaalisiin suhteisiin. Lisäksi tuodaan esille vanhuspalveluissa tapahtuneita muutoksia ja palveluvajeita.

Lisätietoa:

[Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen / Asiantuntija-arvio, kevät 2021](#)

Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen. Asiantuntija-arvio, syksy 2020. Raportti 14/2020.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen syksyn 2020 raportissa käsitellään koronapandemian ja rajoitustoimien vaikutuksia eri väestöryhmiin, kuten iäkkäiden hyvinvointiin, terveyteen, elinoloihin ja palveluihin, kun epidemian alkamisesta oli kulunut kahdeksan kuukautta. Iäkkäiden hyvinvoinnissa ja palveluissa tapahtuneita muutoksia kuvataan raportissa tarkemmin luvussa 3.7, jossa esitellään muun muassa tuloksia toukokuussa 2020 toteutetusta Vanhuspalvelujen tila -kuntakyselystä, jossa selvitettiin koronaepidemian vaikutusta iäkkäiden palvelujen järjestämiseen.

Lisätietoa:

[Covid19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen / Asiantuntija-arvio, syksy 2020](#)

COVID-19-epidemian vaikutukset väestön palvelutarpeisiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen – nopea vaikutusarvio. Raportti 8/2020.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen raportissa kuvataan koronavirusepidemian ja rajoitustoimien vaikutuksia väestön elinoloihin, mielialaan, palvelujen tarpeeseen käyttöön sekä palvelujärjestelmään ja kansantalouteen. Nopean vaikutusarvion tavoitteena oli koota nopealla aikataululla laaja arvio koronaepidemian yhteiskunnallisista vaikutuksista päätöksenteon tueksi. Epidemian vaikutuksia arvioitiin epidemian eri vaiheiden mukaan eli siihen liittyvien toimien, kuten hallituksen päätösten, ohjeistuksien ja viranomaisten tekemien toimien mukaan. Raportissa käsitellään muun muassa ikääntyneiden palveluita ja palvelujen käyttöä epidemian eri vaiheissa.

Lisätietoa:

[COVID-19-epidemian vaikutukset väestön palvelutarpeisiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen / nopea vaikutusarvio](#)

Tutkimuksesta tiiviisti 9/2020 - Sosiaalipäivystykset ja koronaepidemian ensimmäinen vaihe

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen keväällä 2020 toteuttamassa Suomen sosiaalipäivystykseen suunnatussa kyselyssä kartoitettiin koronaepidemian ensimmäisen vaiheen vaikutuksia sosiaalipäivystysten toimintaan. Tutkimuksen julkaisussa käsitellään tuloksia eri asiakasryhmien näkökulmasta, joista yksi ryhmä ovat iäkkäät. Tulosten perusteella erityisesti iäkkäitä koskevat työtehtävät lisääntyivät sosiaalipäivystyksissä.

Lisätietoa:

[Sosiaalipäivystykset ja koronaepidemian ensimmäinen vaihe](#)

Tutkimuksesta tiiviisti 8/2021 - Sosiaalipäivystysten kiire jatkui koronaepidemian pitkittyessä

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alkuvuodesta toteutettu sosiaalipäivystyksiin kohdistettu kyselytutkimus oli jatkoa aiemmalle keväällä 2020 toteutetulle kyselylle. Tuoreemmassa kyselyssä selvitettiin sosiaalipäivystysten tilannetta syys-joulukuussa 2020. Tutkimuksen julkaisun mukaan sosiaalipäivystysten työtehtävistä noin joka viides liittyi iäkkäiden asioihin. Iäkkäiden tarpeisiin liittyvät yhteydenotot kasvoivat verrattuna koronaepidemiaa edeltävään tilanteeseen. Myös muistisairaiden iäkkäiden ongelmiin liittyvät yhteydenotot lisääntyivät.

Lisätietoa:

[Sosiaalipäivystysten kiire jatkui koronaepidemian pitkittyessä](#)

Tutkimuksesta tiiviisti 3/2021 - Ikääntyneiden kaltoinkohtelu ja sen tunnistaminen huoli-ilmoituksen avulla

Julkaisussa esitellään aluehallintovirastojen COVID-19-tilannekuvaseurannan ja Vanhuspalvelujen tila -seurannan kuntakyselyn tuloksia ikääntyneiden kaltoinkohtelun näkökulmasta. Ikääntyneet ovat koronaviruspandemian takia erityisen haavoittuvassa asemassa. Koronapandemian vuoksi ikääntyneiden palvelutarpeet ovat kasvaneet ja muuttuneet, ja ikääntyneitä koskettavien huoli-ilmoitusten sisällöt olivat usein kaltoinkohtelun tunnettuja riskitekijöitä. Myös henkilöstön riittävydessä, jaksamisessa ja suojavaarusteiden saamisessa on ollut haasteita. Julkaisussa arvioidaan SWOT-analyysin avulla iäkkäiden kaltoinkohtelun tunnistamisen vahvuuksia, mahdollisuuksia, heikkouksia ja uhkia palvelujärjestelmässä ja viranomaistyössä.

Lisätietoa:

[Ikääntyneiden kaltoinkohtelu ja sen tunnistaminen huoli-ilmoituksen avulla](#)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kooste hyvistä käytännöistä ja toimintamalleista ikääntyneiden toimintakyvyn tukemiseksi koronavirusepidemian aikana

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kokoaa verkkosivuilleen eri kuntien ja tahojen hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja ikäihmisten toimintakyvyn tukemiseksi koronaepidemian aikana liittyen etsivään vanhustyöhön (mm. Laihia-apu), arjen tukemiseen, asiointiapuun (mm. Kuopio-apu, Nääsville), mielen hyvinvointiin ja fyysisen toimintakyvyn tukemiseen (mm. parvekejumpat Kauniaisissa, Muistiliiton karanteenikirjeet).

Lisätietoa:

[Ikääntyneiden toimintakyvyn tukeminen koronavirusepidemian aikana](#)

Itä-Suomen yliopisto

CAIDE85+: Koronavirus (COVID-19) -osatutkimus

Tutkimuksen toteuttaa Itä-Suomen yliopisto yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Kuopion yliopistollisen sairaalan kanssa. CAIDE85+-koronaviruksen osatutkimuksen pää tavoitteina on selvittää koronaviruspandemian vaikutuksia vanhoista vanhimpien jokapäiväiseen elämään ja saada syvällistä ja uutta ymmärrystä vanhoista vanhimpien elämäntilanteista pandemian aikana. Tutkimuksessa hyödynnetään niin määrällisiä kuin laadullisia menetelmiä. Tutkimus on Cardiovascular Risk Factors, Aging and Dementia (CAIDE) -tutkimuksen kolmannen seurantatutkimuksen (CAIDE85+) osatutkimus, johon sisältyy postikysely (N≈90) ja osalle henkilöistä puhelinhaastattelu (N=15). Tutkimuksen tutkittavat asuvat Kuopion ja Joensuun seuduilla ja tulevat viidestä väestöpohjaisesta tutkimuskohortista, joihin he osallistuivat keski-ikässä.

Lisätietoa:

[Caide-tutkimushankkeen verkkosivut Cardiovascular Risk Factors, Aging and Dementia \(CAIDE\)](#)

Tutkimusartikkeli eri ikäryhmiin kohdistuvista asemoineista ja sosiaalisista representaatioista sanomalehtien COVID-19-pandemiaan liittyvissä valokuvissa

Itä-Suomen yliopiston tutkijoiden Jari Martikaisen ja Inari Sakin tutkimusartikkelin tarkoituksena oli sanomalehdissä esiintyviä koronapandemiaan liittyviä kuvia analysoimalla selvittää, millaisia sosiaalisia representaatioita ja identiteettejä eri ikäryhmiin on kohdistunut pandemian kahdeksana ensimmäisenä kuukautena. Aineisto koostuu kahdessa suurimmassa suomalaisessa sanomalehdessä julkaistusta 4 506 valokuvasta ajanjaksolla 1.1-31.8.2020. Yhtenä tarkasteltavana ikäryhmänä ovat ikääntyneet yli 70-vuotiaat, joita on valokuvissa kuvattu usein eristyksissä omassa kotonaan tai hoivalaitoksessa.

Lisätietoa:

Martikainen J. & Sakki I. (2021) How newspaper images position different groups of people in relation to the COVID-19 pandemic: A social representations approach. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 1-30. [How newspaper images position different groups of people in relation to the COVID-19 pandemic.](#)

Turun yliopisto ja Itä-Suomen yliopisto

Ikääntyvän kaupunkilaisen naapuriverkostot

Turun ja Itä-Suomen yliopistojen yhteishankkeessa tarkastellaan ikääntyvän väestön naapurussuhteiden laatua ja laajuutta, naapuruston merkitystä ikääntyneen hyvinvoinnin kannalta sekä ikäihmisiä naapurustojensa voimavarana. Hankkeen rahoittaja on Turun kaupunkitutkimusohjelma. Hankkeen tavoitteena on löytää ratkaisuja ikääntyvien kaupunkilaisten yksinäisyyden ja sosiaalisen eristymisen torjumiseen ja hyvinvoinnin edistämiseen lähiyhteisöissä sekä tunnistaa edellytyksiä ja mahdollisuuksia ikääntyville toimia naapurustonsa voimavarana. Monimenetelmällisen tutkimuksen aineistona toimii kyselyaineisto (N=473) ja puhelinhaastattelut (N=29) jotka on kerätty koronapandemian aikana.

Lisätietoa:

uefconnect.uef.fi/ikääntyvan-kaupunkilaisen-naapuriverkostot

Turun yliopisto

Alongside Dementia -tutkimus

Turun yliopiston hankkeessa Alongside Dementia on kerätty hoivakotiasukkaiden omaisten kokemuksia pandemia-ajan järjestelyistä ja niiden vaikutuksista asukkaisiin, omaisiin ja omaisen ja hoivakodin väliseen suhteeseen. Aiheesta on arvioinnissa kolme artikkelikäsitelmää. Pandemia-aikana hankkeessa on myös tallennettu videokameralla hoivakotiasukkaan omaisen ja hoitajien välisiä hoitoneuvotteluja. Lisäksi hankkeessa on alustavasti tarkoituksena myös myöhemmin haastatella hoivakotien johtajia pandemia-aiheesta, jotta tutkijat saisivat tallennettua pitemmän aikavälin ratkaisuja ja niihin liittyviä haasteita, onnistumisia sekä pohdintaa. Alongside dementia -hankkeen päätutkijana toimii Jenny Paananen Turun yliopistosta.

Lisätietoa:

[Alongside Dementia -hankkeen verkkosivut](#)

Ikääntymisen ja hoivan tutkimuksen huippuyksikkö (CoE AgeCare)⁸ ja Gerontologian tutkimuskeskus (GEREC)⁹

Huippuyksikössä käynnissä olevia koronaan ja ikääntyneisiin liittyviä tutkimuksia ja muita julkaisuja

SoWell-hankkeessa (projects.tuni.fi/sowell) on tekeillä (arviointiprosessissa) artikkeli yli 65-vuotiaiden arjen muuttumisesta koronapandemian aikana. Artikkelin aineistona on 31 puhelinhaastattelua.

Ikääntyneitä ja koronaan käsittelevien mediakirjoitusten analysointi. Tulossa tutkimusartikkeli, jossa analysoidaan Helsingin Sanomien koronaa ja ikäihmisiä käsitteleviä kirjoituksia keväältä 2020. (Hanna Kosonen ja Kirsi Lumme-Sandt / Tampereen yliopisto).

Omaishoitajien tilanteen selvittäminen koronan aikana. Omaishoitajille suunnattu kysely, jossa kysymyksiä koronasta. Raportin teko aloitettu keväällä 2021 (Teppo Kröger, Tiina Sihto, Emilia Leinonen / Jyväskylän yliopisto)

Ikääntyneiden karanteenikokemukset. Yli 70-vuotiaiden kokemukset koronakeväästä, aineistona 77 kirjoituskutsulla kerättyä kirjettä. Artikkelin valmistumassa. (Emilia Leinonen / Jyväskylän yliopisto, www.jyu.fi/agecare/Kirjeita_karanteenista)

-
- 8 CoE AgeCare tutkii ikääntymisen ja hoivan käynnissäolevaa muutosta uusien käsitteellisten näkökulmien ja monitieteisen tutkimusyhteistyön avulla. CoE AgeCare toteutetaan Jyväskylän, Tampereen ja Helsingin yliopistoissa toimivan neljän tutkimusryhmän (RG) yhteisenä hankkeena.
 - 9 GEREC on Jyväskylän ja Tampereen yliopistojen vanhenemisen ja ikääntyvän yhteiskunnan tutkimuksen yhteenliittymä.

Hoivakodissa asuvien ikääntyneiden läheisten kokemukset korona-aikana. (Pirhonen, J., Blomqvist, K., Harju, M., Laakkonen, R. & Lemivaara, M. (2020). Etäläheiset - hoivakotien koronaeristys asukkaiden läheisten kokemana. Gerontologia, 34(3), 244–258. [Etäläheiset - hoivakotien koronaeristys asukkaiden läheisten kokemana](#))

Ikääntyneiden Suomessa asuvien venäjänkielisten kokemukset koronasta. Aineisto koostuu kyselystä, jossa avoimia kysymyksiä (N=21) sekä puolistrukturoidusta syvähaastattelusta (N=13). Aineistot kerätty huhti-kesäkuussa ja lokakuussa 2020. (Laura Kempainen & tutkimustiimi / Helsingin yliopisto).

Anne Kouvonon ja Helsingin yliopiston DigiIN-tiimi (www.digiin.fi) tutkivat muun muassa ikääntyvien venäjänkielisten digipalvelujen käyttöä ja hyvinvointia koronan aikana. (The Finnish Parliament: The role of digital public services in promotion of health and wellbeing during the COVID-19 pandemic. Konsortiossa mukana THL ja Aalto.)

Raportti koronasta ja ikääntyneiden hoivasta Suomessa. (Forma L, Aaltonen M, Pulkki J. COVID-19 and clients of long-term care in Finland - impact and measures to control the virus. LTC Respones to COVID-19. International Long-term care Policy Network. [COVID-19 and Clients of Long-Term Care in Finland](#))

Aaltonen M, Forma L, Pulkki J. 2021. COVID-19 - Kestävyys ja kekseliäisyys testissä. Vanhustyö 2/2021. vtkl.fi/Vanhustyö_2_2021

Julkaisu-uudistuksessa olevia artikkeleja (tilanne 29.04.2021):

Paananen J., Rannikko J., Harju M. & Pirhonen J. Pandemia-aika hoivakotiasukkaiden läheisten näkökulmasta: huolta, syllisyyttä ja uusia avauksia. Gerontologia.

Pirhonen J., Forma L. & Pietilä I. COVID-19 as a source of anxiety for relatives of residents in nursing homes. Scandinavian Journal of Caring Sciences.

Paananen J., Rannikko J. Harju M. & Pirhonen J. Anxiety, heartbreak, and letting go - Impacts of Covid-19 related distancing on the well-being and interactional relationships between nursing home residents, their family members, and care personnel. International Journal of Nursing Studies Advances.

Pirhonen J., Harju M., Rannikko J. & Paananen, J. Hoivakotien asukkaiden ja heidän läheistensä yhteydenpito COVID19-pandemian aikana: käytännöt ja haasteet. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti.

Lisätietoa huippuyksikön toiminnasta ja julkaisuista päivitetään huippuyksikön verkkosivuille: [www.jyu.fi/Ikääntymisen ja hoivan tutkimuksen huippuyksikkö CoEAgeCare](http://www.jyu.fi/Ikääntymisen_ja_hoivan_tutkimuksen_huippuyksikko_CoEAgeCare)

Tampereen yliopiston hanke (CoE AgeCare ja Tampereen GERIC)

Suomen Akatemian rahoittamassa Gerontologian tutkimuskeskuksen (GEREC) ja Ikääntymisen ja hoivan tutkimuksen huippuyksikön (CoE AgeCare) Tampereen yliopistossa toteutettavassa professori Marja Jylhän hankkeessa tutkitaan koronapandemian vaikutuksia erityisesti ikääntyneiden elämään ja sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöön. Hankkeessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia aineistoja: laadullista haastatteluaineistoa (tutkimushanke SoWell), kansallisiin rekisteriaineistoihin perustuvaa aineistoa (tutkimushanke COCTEL), kyselyaineistoa (Tervaskannot 90+) sekä asiakirjoihin ja kuntapäätäjien haastatteluihin perustuvaa aineistoa.

Hankkeen tarkempina tavoitteita on 1) tutkia kokemuksia epidemian vaikutuksista sosiaaliseen hyvinvointiin, sosiaaliseen aktiivisuuteen ja hoidon saatavuuteen yli 65-vuotiailla (käynnissä), 2) tutkia epidemian vaikutusta terveys- ja sosiaalipalvelujen käyttöön yli 70-vuotiailla suomalaisilla (kaikki vähintään 70-vuotiaat) ja yli 90-vuotiailla tamperelaisilla (aineistonkeruu meneillään) ja 3) tutkia, miten kunnat vastasivat koronaepidemiaan, miten ne toteuttivat kansallisia ohjeita, kuten esimerkiksi erityisjärjestelyt ympärivuorokautisissa palveluissa, ja miten kuntien päättäjät arvioivat politiikkatoimien vaikutuksia ja kustannuksia (suunnitteluvaiheessa).

Lisätietoa:

[Ikäihmisten enemmistö selviytyy koronasta kokemuksensa avulla, heikoimmat kärsivät](#)

Aktiivinen vanhuus - AGNES (Jyväskylän GERIC)

Vuosina 2017-2018 toteutetussa Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan Gerontologian tutkimuskeskuksen AGNES-tutkimuksessa selvitettiin 75-85-vuotiaiden ihmisten aktiivisuutta sekä elinpiiriä, fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia ja toimintakykyä sekä sosiaalisia suhteita ja yksinäisyyttä. AGNES-tutkimuksen laajennusosassa selvitetään kyselylomakettutkimuksella tutkimukseen 2017-2018 osallistuneiden henkilöiden aktiivisuutta, liikkumista ja elämänlaatua koronaviruspandemian aikana. Laajennusosan tietoja verrataan aiemmin kerättyihin tietoihin. Tutkimuksessa selvitetään, miten tietyt elinympäristön tai henkilön itsensä piirteet ovat yhteydessä muutoksiin. Etenkin se, mitkä asiat ovat lisänneet haavoittuvuutta tai sietokykyä rajoituksille kiinnostaa tutkijoita. Koronahankkeesta on toistaiseksi ilmestynyt kaksi tieteellistä raporttia. Lisäksi tekeillä on useita muita artikkeleita.

Lisätietoa:

[Aktiivinen vanhuus - Agnes -tutkimushankkeen verkkosivut](#)

Rantanen T., Eronen J., Kauppinen M., Kokko K., Sanaslahti S., Kajan N & Portegijs E. (2021) Life-Space Mobility and Active Aging as Factors Underlying Quality of Life Among Older People Before and During COVID-19 Lockdown in Finland-A Longitudinal Study. *J Gerontol A Biol Sci Med Sci.* 76(3):e60-e67. [Life-Space Mobility and Active Aging as Factors Underlying Quality of Life Among Older People Before and During COVID-19 Lockdown in Finland](#)

Portegijs E., Keskinen KE., Tuomola EM., Hinrichs T., Saajanaho M. & Rantanen T. (2021) Older adults' activity destinations before and during COVID-19 restrictions: From a variety of activities to mostly physical exercise close to home. *Health Place.* 68, 102533. [Older adults' activity destinations before and during COVID-19 restrictions](#)

Tutkimusartikkeli ikääntyneiden päivystyksen ja akuutin sairaalahoidon käytöstä korona-aikana

Kolmessa suomalaisessa keskussairaалassa tehdyssä tutkimuksessa tarkastellaan 70 vuotta täyttäneiden päivystyksen ja akuutin sairaalahoidon käyttöä. Erityisesti vanhoista vanhimpien eli 90 vuotta täyttäneiden päivystyksen ja akuutin sairaalahoidon käyttö lisääntyi korona-aikana verrattuna aikaisempiin vuosiin, minkä arvellaan olevan seurausta rajoitustoimista ja toimintakykyä tukevien palvelujen sulkemisista.

Lisätietoa:

Uimonen M., Kuitunen I., Jämsen E., Ponkilainen V. & Mattila V. (2021) Emergency visits by older adults decreased during COVID 19 but increased in the oldest old. Journal of the American Geriatrics Society, 1- 3. [Emergency visits by older adults decreased during COVID-19 but increased in the oldest old.](#)

Lisätietoa Gerontologian tutkimuskeskuksen toiminnasta ja julkaisuista:

[Ensimmäinen Gerec News -puolivuotisjulkaisu](#)

Tampereen yliopisto ja Helsingin yliopisto

Tutkimus koronan vaikutuksista ihmisten sosiaali- ja terveystalvelujen käyttöön

Tampereen yliopiston ja Helsingin yliopiston yhteisessä tutkimuksessa on tarkasteltu koronan vaikutuksia ihmisten sosiaali- ja terveystalvelujen käyttöön. Tutkimuksessa on hyödynnetty Leena Forman Ikääntyneiden hoidon kustannukset ja rahoitus -pilottitutkimuksessa kerättyä aineistoa. Tutkimuksesta lähetetty Gerontologia -lehteen käsikirjoitus: Aaltonen M., Pulkki J., Teräväinen P., & Forma L.: Mukautuminen koronapandemiaan - Hoidon ja avun saamisen muutokset ja tästä selviytyminen ikääntyneiden kertomana.

Tampereen yliopiston Porin yksikkö ja Turun yliopisto

Osallistava suunnittelu ja kehittäminen yhteistyön ja mittaamisen näkökulmasta - Osahanke 1. Ikääntyneet, korona-arki ja osallistava tiedontuotanto

Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden Porin yksikön ja Turun yliopiston maisemantutkimuksen osahankkeessa tuotetaan ja tutkitaan prosesseja, jotka edesauttavat ja vahvistavat muun muassa ikääntyneiden kansalaisten osallisuuden kokemuksia ja sosiaalista kanssakäymistä. Tavoitteena on kehittää osallistavan tiedontuotannon menetelmiä sekä selvittää yhteiskehittämisen mahdollisuuksia yhteisöjen vahvistamiseksi. Osahankkeen kehittämissympäristönä toimii ikääntyvien arki erityisesti koronapandemian aiheuttaman poikkeustilanteen näkökulmasta.

Lisätietoa:

[Osallistava suunnittelu ja kehittäminen yhteistyön ja mittaamisen näkökulmasta](#)

Tampereen yliopisto

Väitöskirjatutkimus ikääntyneiden arkielämästä Paikoillaan vanhenemisen -politiikan kontekstissa

Väitöskirjatutkija Henna Luoma-Halkola tutkii ikääntyneiden arkielämää Paikoillaan vanhenemisen -politiikan kontekstissa. Tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, miten ikääntyneet järjestävät arkeaan ja liikkumistaan tilanteissa, joissa he kokevat liikkumisrajoitteita. Yhtenä tutkimuskohteena on koronatilanne, joka on luonut rajoitteita fyysisille kohtaamisille ja liikkumiselle. Tutkimuksessa hyödynnetään pitkittäistä haastatteluaineistoa: syksyllä 2019 tehdyt yksilöhaastattelut ja yhteiset palvelubussimatkat 12 osallistujan kanssa, minkä fokukseen oli ikääntyneiden arki ja miten palvelubussi tukee sitä. Keväällä 2020 tehtiin puhelinhaastattelut samojen osallistujien kanssa (n=11). Tavoitteena oli ymmärtää, miten osallistujien elämä oli muuttunut koronatilanteessa ja miten he järjestivät arkeaan tilanteessa, jossa fyysisiä kohtauksia on suositeltu vähennettävän. Tutkimusta tehdään Tampereen yliopistossa osana Tampere Centre for Societal Sustainability (TaSSu)- tutkimuskollektiivia.

Lisätietoa:

[Korona teki ikääntyneiden liikkumistarpeet näkyviksi](#)

Luoma-Halkola, H., & Häikiö, L. (2020). Independent living with mobility restrictions: Older people's perceptions of their out-of-home mobility. *Ageing and Society*, 1-22. [Independent living with mobility restrictions: older people's perceptions of their out-of-home mobility](#)

Åbo Akademin ihmisoikeusinstituutti

Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) Suomen maaraaportti: Coronavirus pandemic in the EU - Fundamental Rights Implications

Åbo Akademin ihmisoikeusinstituutin koostamassa Suomen maaraaportissa tarkastellaan esimerkiksi koronaviruspandemian vuoksi käyttöön otettuja toimia, jotka rajoittivat yksilönvapauksia. Näitä ovat liikkumis- ja kokoontumisrajoitukset. Raportin kolmannessa luvussa käsitellään koronaviruspandemiasta aiheutuneita kielteisiä vaikutuksia ikääntyneiden sosiaalisten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta.

Lisätietoa:

[Report on coronavirus pandemic](#)

Turku AMK

Kysely ikäihmisille koronan vaikutuksista arkeen

Turun ammattikorkeakoulun dosentti Sini Eloranta ja geronomi Virpi Järvenpää selvittivät Turun seudun vanhusyhdistysten kautta koronaepidemian ja siihen liittyvien rajoitusten vaikutuksia ikääntyneiden arkeen. Tietoja kerättiin sähköisellä lomakkeella sekä paperisella kyselyllä kevään ja kesän aikana 2020. Kyselyyn vastasi 183 ikäihmistä.

Lisätietoa:

[Miten korona vaikuttaa ikäihmisten arkeen?](#)

4 Poimintoja muiden tahojen toiminnasta

Porin perusturva

Ikäystävällinen Pori -hanke

Koronapandemia lisäsi ikäihmisten yksinäisyyttä, turvattomuutta ja huolta pärjäämisestä. Ikäystävällinen Pori -hankkeen tavoitteena on ensisijaisesti vastata ikäihmisten tarpeisiin, joita korona-aika nosti esille sekä vähentää koronajan aiheuttamien ongelmien syntymistä jatkossa. Kolmivuotisen hankkeen kohderyhmänä ovat kotona asuvat yli 75-vuotiaat asukkaat. Hanke on rahoitettu sosiaali- ja terveysministeriön terveyden ja hyvinvoinnin määrärahoista, joita on vuonna 2021 kohdennettu hankkeisiin, joissa on tavoitteena vähentää koronakriisin kielteisiä vaikutuksia.

Lisätietoa:

[Ikäystävällinen Pori -hanke pyrkii vähentämään ikäihmisten kokemaa yksinäisyyttä](#)

Palvelutaloyhdistys Koskenrinne ry

Kotona täälläkin -hanke 2020-2022

Kotona täälläkin on STEA:n rahoittama vanhuistyön hanke, jonka päätavoitteena on yksinäisyyttä kokevien ja syrjäytymisvaarassa olevien ikääntyvien 55 vuotta täyttäneiden maahanmuuttajien löytäminen ja kohtaaminen sekä keinojen kehittäminen yksinäisyyden kokemusten lievittämiseen, syrjäytymisen estämiseen ja syrjäytymisestä aiheutuvien ongelmien vähentämiseen.

Lisätietoa:

[Kotona täälläkin -hankkeen verkkosivut](#)

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus (Socca)

Kysely korona-ajan kokemuksista GeroMetro-kuntien edustajille

GeroMetro-blogikirjoituksessa käsitellään kyselyn tuloksia pääkaupunkiseudun vanhuspalvelujen työntekijöiden korona-ajan kokemuksia ikääntyneiden palveluista. Kirjoituksessa nostetaan esille joitakin ratkaisuja ja toimintatapojen muutoksia, joita kunnissa tehtiin keväällä 2020 poikkeuksellisessa tilanteessa.

Lisätietoa:

[Korona-ajan kokemuksia ikääntyneiden palveluista](#)

Kansaneläkelaitos Kela

Selvitys koronaviruksen vaikutuksista kuntoutukseen

Kelan selvityksessä käsitellään muun muassa erikseen 70 vuotta täyttäneiden kuntoutushakemusten määrissä tapahtuneita muutoksia korona-aikana verrattuna koronaa edeltävään aikaan.

Lisätietoa:

[Miten koronavirus on vaikuttanut kuntoutukseen?](#)

Eläketurvakeskus

Eläkeläisten taloudellinen hyvinvointi ja toimeentulo -kysely

Eläketurvakeskuksen (ETK) syys-marraskuussa 2020 toteutetussa kyselytutkimuksessa selvitetiin koronapandemian vaikutuksia 55-88-vuotiaiden eläkkeensaajien elämään, kuten elämänlaatuun, fyysiseen terveyteen, mielialaan, sosiaalisiin suhteisiin ja toimeentuloon. Eläkeläisten taloudellinen hyvinvointi ja toimeentulo -kyselyn tuloksia on esitelty Eläketurvakeskuksen verkkosivuilla maaliskuussa 2021 julkaisussa blogikirjoituksessa ja laajemmin tuloksia julkaistaan ETK:n julkaisusarjassa kesällä.

Lisätietoa:

[Vuosi pandemiaa takana - puolet eläkeläisistä kokee elämänlaatunsa heikentyneen](#)

Innokylä

Ikäihmiset ja korona -toimintamallit

Innokylä on kaikille avoin yhteisen kehittämisen ja tiedon jakamisen ympäristö. Sivuilta löytyy lyhyitä kuvauksia erilaisista ikäihmisiä koskettavista koronaan liittyvistä toimintamalleista. Näitä ovat esimerkiksi ulkoiluystävä-toiminta Oulussa, puhelinkaveritoiminta hervantalaisille yli 65-vuotiaille, virtuaalihakvit Tuusulassa ja Laihia-apu Laihiassa.

Lisätietoa:

[Ikäihmiset ja korona -toimintamallien verkkosivut](#)

Valtion liikuntaneuvosto

Raportti koronapandemian vaikutuksista väestön liikuntaan

Valtion liikuntaneuvoston raportissa esitellään erilaisia tutkimuksia ja hankkeita sekä niissä havaittuja tuloksia koronaepidemia vaikutuksista eri väestöryhmien liikuntaan. Luvussa neljä tarkastellaan tutkimuksia, jotka koskettavat erityisesti ikääntyneitä (Lapsesta aikuiseksi -pitkittäistutkimus, läkkäiden ihmisten turvallisen liikkumisen edistäminen -projekti, AGNES-hanke)

Lisätietoa:

[Koronapandemian vaikutukset väestön liikuntaan](#)

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta (ETENE)

COVID-19-epidemian eettinen arviointi

ETENEn julkaisussa tarkastellaan koronapandemiaa ja siihen liittyviä rajoitustoimia eettisestä näkökulmasta. Ikääntyneisiin kohdistuvia vaikutuksia käsitellään esimerkiksi Ikäinstituutin johtajan Päivi Topon ja Helsingin kaupungin sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen johtajan Seija Maripaasin kirjoituksissa.

Lisätietoa:

[Covid-19-epidemian eettinen arviointi](#)

Saamelaiskäräjät

Vetoamus Suomen sisäisen liikkumisen rajoittamiseksi ja julkilausuma ulkorajojen sulkemisesta

Saamelaiskäräjät vetosivat koronapandemian alkuvaiheessa Suomen sisäisen liikkumisen rajoittamiseksi, jotta viruksen leviämistä saataisiin hidastettua ja suojattua riskiryhmiä, erityisesti saamelaisia ikäihmisiä, jotka ovat merkittäviä saamelaisen perinteisen tiedon kantajia ja välittäjiä. Saamelaiskäräjien julkilausumassa lokakuussa 2020 puolestaan käsiteltiin ulkorajojen sulkemisen vaikutuksia saamelaisyhteisöön sekä valtioiden velvollisuuksia saamelaisia kohtaan poikkeustilanteessa. Julkilausumassa nostettiin esille esimerkiksi saamelaisten ikääntyneiden suojelu koronaviruksen aiheuttamilta riskeiltä sekä saamelaisten oikeudet saada sosiaali- ja terveystalveluita omalla äidinkielellä.

Lisätietoa:

[Saamelaiskäräjät vetoaa Suomen sisäisen liikkumisen rajoittamiseksi](#)

5 Valvontaviranomaiset

Valvira ja AVI

Koronaan liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta-asiat aluehallintovirastoissa ja Valvirassa. Valviran yhteenveto tilanteesta 9.4.2021 mennessä.

Aluehallintovirastoille ja Valviralle tuli ajanjaksolla 5.2.-2020-9.4.2021 yhteensä 381 kappaletta koronaan liittyviä sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta- ja kanteluasioita, jotka koskivat esimerkiksi asumispalveluita, terveysasemia, sairaaloita ja kotihoitoa. Valvonta- ja kanteluasiat liittyivät yleisimmin esimerkiksi menettelyyn tai toimintaan korona-aikana, liikkumisrajoituksiin ja vierailukäytäntöihin sekä suojavarusteisiin. Muita syitä olivat muun muassa palvelun laatu ja sisältö, testaus, rokotukset ja koronakuolemat. Valviran yhteenvedossa ei ole eriteltynä, kuinka suuri osuus kaikista sosiaali- ja terveydenhuollon koronaan liittyvistä valvonta- ja kanteluasioita koskettivat nimenomaan vanhustenhuoltoa.

Valviran kysely: Asiakkaiden itsemääräämisoikeus ja rajoitustoimenpiteet ympärivuorokautisissa vanhustenhuollon yksiköissä Covid-19- pandemian aikana marras-joulukuussa 2020

Valvira selvitti rajoitustoimenpiteiden käyttöä valtakunnallisesti vanhustenhuollon ympärivuorokautisissa yksiköissä sähköisellä kyselyllä loppuvuodesta 2020. Kyselyyn vastasi yhteensä 1 082 julkista ja yksityistä hoivakotia. Selvityksen taustalla olivat Valviraan ja aluehallintovirastoille tulleet runsaat yhteydenotot liittyen vanhusten itsemääräämisoikeuden rajoittamiseen asumispalveluissa sekä eduskunnan oikeusasiamiehen esitys valtakunnallisen valvonnan tehostamisesta koronaepidemian aikana 7.9.2020 annetussa ratkaisussa (EO-AK3787/2020).

Lisätietoa:

[Valvira: Asiakkaiden itsemääräämisoikeus covid-pandemian aikana](#)

[EOA: Vanhusten yhdenvertainen kohtelu koronavirusepidemian aikana](#)

Eduskunnan oikeusasiamies

Tiedotteita ja ratkaisuja

Koronaepidemia lisäsi valvonnan tarvetta erityisesti vanhustenhuollossa. Tarkastustoimintaa eduskunnan oikeusasiamies on toteuttanut poikkeusaikana pääosin puhelimitse ja videoneuvotteluin sekä haastattelemalla omaisia ja iäkkäitä henkilöitä. Lisäksi on seurattu kuntien oman valvonnan toteutumista kuin myös henkilökunnan lakisäateistä velvoitetta olla yhteydessä aluehallintovirastoon.

Oikeusasiamiehelle paljon poikkeusoloihin liittyviä kanteluita (16.4.2020).

Kuntien suorittamassa vanhushuollon valvonnessa sekä vanhusten hoivaa ja hoitoa koskeissa toimintakäytännöissä havaittiin kuitenkin vakavia puutteita. Oikeusasiamiehen verkkosivuilla julkaistussa tiedotteessa esitellään kootusti koronaepidemiaan ja vanhustenhuoltoon liittyviä oikeusasiamiehen kanslian aloitteita, tarkastuksia ja muita laillisuusvalvonnan toimenpiteitä. Tarkastuksissa on kiinnitetty erityishuomiota iäkkäiden kohteluun, joiden liikkumisvapautta rajoitettiin tartuntalain perusteella.

Apulaisoikeusasiamies huolissaan vanhustenhuollon ohjeistusten ja valvonnan puutteista (28.4.2020)

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisussa 3232/2020 käsitellään tarkemmin vanhuksiin kohdistuvia rajoituksia koronapandemian aikana. Sen taustalla oli useat oikeusasiamiehelle tulleet kantelut, jotka liittyivät esimerkiksi liikkumisrajoitusten aiheuttamiin vanhusten toimintakyvyn heikentymisiin ja omaisten yhteydenpidon haasteisiin vanhustenhuollon yksiköissä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta, Valvirasta ja sosiaali- ja terveysministeriöstä pyydettiin apulaisoikeusasiamies Maija Sakslinin toimesta selvitykset ja lausunnot ratkaisun pohjaksi.

Vanhuksiin kohdistuvat rajoituksen koronaepidemian aikana (18.6.2020, EOAK 3232/2020)

Syyskuussa 2020 julkaistussa eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisussa 3787/2020 puolestaan tarkasteltiin vanhusten yhdenvertaista kohtelua koronavirusepidemian aikana liittyen 70 vuotta täyttäneihin kohdistuneisiin toimintaohjeistuksiin, joista oikeusasiamiehelle tuli runsaasti kanteluita ja yhteydenottoja. Ratkaisu sisältää yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunnon oikeusasiamiehen lausuntopyyntöön, jossa valtuutettua pyydettiin kiinnittämään huomiota erityisesti siihen, oliko 70-vuoden ikärajan asettaminen koronavirusepidemiaa koskevissa toimintaohjeissa yhdenvertaisen kohtelun tai syrjintäkiellon vastaista ja toiseksi, sisälsivätkö kanteluissa esiin tuodut koronavirusepidemiaan liittyvät ikääntyneisiin kohdistuneet toimenpiteet muulla tavoin joko välitöntä tai välillistä syrjintää.

Vanhusten yhdenvertainen kohtelu koronavirusepidemian aikana (7.9.2020, EOAK 3787/2020)

Eduskunnan oikeusasiamies on saanut useita kanteluja ja yhteydenottoja vanhusten asu- ja laitospalveluista. Kantelut ovat liittyneet esimerkiksi omaistapaamisiin, vierailujen rajoittamiseen ja niitä koskettavaan viestintään.

Vanhusten tapaamisten ja liikkumisen toteuttaminen hoivayksiköissä (16.2.2021, EOAK 5463/2020).

Esimerkiksi Siun soten vanhusten palveluasumisyksiköihin tehtiin kolme tarkastusta pandemian aikana, jonka lisäksi tarkastettiin toimintaa ikäihmisten asiakasohjauksessa. Asumispalveluyksiköiden toiminnan havaittiin supistuneen, mikä on johtanut hoidossa olevien erityistä tukea tarvitsevien vanhusten mahdollisuuksien heikentymiseen toimintakykyä ylläpitävään toimintaan. Myös terveydenhuollon järjestämisessä havaittiin puutteita.

AOA Sakslin tarkasti vanhusten palveluja koronapandemian aikana (17.2.2021)

Lisätietoa ikääntyneisiin ja koronaan liittyvistä kanteluista ja ratkaisusta löytyy oikeusasiamiehen verkkosivuilta: <https://www.oikeusasiamies.fi>

Oikeuskansleri

Koronapandemia on näkynyt myös oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa. Ikäihmisten osalta oikeuskanslerille tulleet kantelut ovat koronapandemian aikana liittyneet hallituksen viestintään 70 vuotta täyttäenit koskevasta toimintaohjeesta, jossa koronakaranteeninomaisia olosuhteita suositeltiin kyseiselle ikäryhmälle. Kanteluita on tullut myös rokottamisesta, kuten eri rokotteiden käytöstä.

Apulaisoikeuskanslerilla on käsitteillä oma aloite "Kotihoidon laatu; hoitajien määrä / asiakas kotiin annettavissa palveluissa (OKV/290/70/2020)", jossa on myös kytköksiä koronapandemiaan. Ratkaisu on valmistumisensa jälkeen löydettävissä oikeuskanslerin verkkosivuilta ja Finlexin FOKA-tietokannasta.

Lisätietoa:

[Foka-tietokanta](#)

[Oikeuskanslerin verkkosivut](#)

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

00102 Eduskunta, Helsinki
www.ihmisoikeuskeskus.fi

00102 Riksdagen, Helsingfors
www.manniskorattscentret.fi